



Høring i Familie- og kulturkomiteen Norsk Oversetterforenings kommentarer til Prop. 1 S for budsjettåret 2022

Kap. 320 Norsk kulturråd, post 55, 71, 72, 74 og 75

Kap. 326 Språk- og bibliotekformål

Kap. 337 Kompensasjons- og vederlagsordninger, post 70

Om Norsk Oversetterforening

Norsk Oversetterforening (NO) ble stiftet 1. november 1948 og har om lag 350 medlemmer som til sammen oversetter fra 52 språk. Foreningen har til formål å samle norske skjønnlitterære oversettere, arbeide for å høyne kvaliteten på norske oversettelser, ivareta kunstnergruppens faglige og økonomiske fellesinteresser, og så langt som mulig også bistå enkeltmedlemmer og andre skjønnlitterære oversettere. NO arbeider også for å høyne oversetterfagets status og synliggjøre oversetteren som opphavere, samt for å fremme forståelsen for den samfunnsmessige betydningen av språkkompetanse.

Kap. 320, post 55: Norsk kulturfond

Stagnasjonen i bevilgningene til Norsk kulturfond bekymrer oss. I år er tilskuddet ikke engang indeksjustert, slik at vi ser en realnedgang sammenliknet med saldert budsjett 2021. Innkjøpsordningene, som ligger under denne posten, omtales i budsjettdokumentet som et av de fremste virkemidlene for å nå de litteraturpolitiske målene, og også som viktige for å styrke norsk som samfunnsbærende språk. Likevel risikerer ordningene å tape i et stramt budsjett. Vi mener at dersom de litteraturpolitiske målene skal nås, må innkjøpsordningene, spesielt ordningen for oversatt litteratur, styrkes. Ordningen for oversatt litteratur rommer i dag både skjønnlitteratur og sakprosa, men er likevel den budsjettmessig minste, og dessuten den billigste per bok. Innkjøpsordningen for oversatt litteratur stimulerer forlagene til flere ikke-kommersielle utgivelser av internasjonal kvalitetslitteratur, skaper arbeid for oversettere og bidrar til en fremsynt lesepolitikk. Ordningen sikrer også at den oversatte litteraturen som gis ut er mer mangfoldig – et av formålene i ordningen er at det oversettes og gis ut litteratur fra flest mulig språk til norsk. Dette er særlig viktig for barn og unge som vokser opp i et stadig mer flerkulturelt samfunn. Vi mener at det derfor bør satses enda mer på utgivelse og formidling av oversatt litteratur for barn og unge. En god måte å oppnå dette målet på, er å på sikt gjøre prøveordningen med innkjøp av utvalgte barne- og ungdomsbøker til skolebibliotek permanent og utvide den til også å gjelde oversatt barne- og ungdomslitteratur. I likhet med resten av litteraturfeltet, støtter vi Kulturrådets søknad om 100 millioner kroner, der 80 millioner øremerkes litteratur: 50 millioner til innkjøpsordningene og 30 millioner til en permanent innkjøpsordning for skolebibliotekene, der også oversatt litteratur innlemmes.

Forslag til merknad: Familie- og kulturkomiteen ber om økt budsjetttramme til Norsk kulturfond i tråd med Kulturrådets budsjettsøknad på 100 millioner kroner, hvorav 80 millioner øremerkes litteratur: 50 millioner til innkjøpsordningene og 30 millioner til en permanent innkjøpsordning for skolebibliotekene.

Oppfølging av lesesatsningen fra bokåret 2019 er fremdeles fraværende i budsjettforslaget. Den påtroppende regjeringen bebuder i Hurdalsplattformen en ny leselyststrategi, og vi har tillit til at vi vil finne friske midler i tilleggsproposisjonen når den fremlegges.

Kap. 320, post 71: Statsstipend

Også i år løper to statsstipend ut, og det uten at nye tildeles. Vi vil gjerne få uttrykke bekymring for ordningen, som under regjeringen Solberg har syntes å være utsatt for en snikavvikling. Statsstipend tildeles ikke primært kunstnere, men personer innenfor tverrfaglige eller uvanlige arbeidsfelt av samfunnsmessig betydning, gjerne personer som har begrensede muligheter til å få relevante stillinger ved vitenskapelige institusjoner. Tradisjonen med statsstipend går tilbake til 1870-tallet, og mange av mottakerne har kommet med vesentlige bidrag til norsk samfunn, kulturliv og forskning. Det ville være et tap for oss alle om ordningen ble lagt ned.

Kap. 320, post 72: Kunstnerstipend

Det er gledelig at det budsjetteres med en økning på 20 varige arbeidsstipendhjemler. Imidlertid er behovet for arbeidsstipend langt høyere, noe kunstnerorganisasjonene over flere år har meldt fra om. For eksempel har arbeidsstipendkvoten for skjønnlitterære oversettere stått på stedet hvil i 20 år, siden 2001, til tross for at det i dag er langt flere skjønnlitterære oversettere som lever utelukkende av sitt oversettervirke. Det er ennå uvisst hvilke langsiktige konsekvenser Covid-19 vil ha for kulturfeltet, og flere varige stipendhjemler vil stimulere til produksjon av ny norsk kunst i en uforutsigbar og usikker situasjon. Norsk Oversetterforening slutter seg derfor til Dnf som argumenterer for en gradvis opptrapping til 350 nye hjemler.

Forslag til merknad: Familie- og kulturkomiteen anser kunstnerstipendene å spille en viktig rolle for å sikre nyskaping, frie ytringer og demokratisk deltagelse i kunstneryrket. Komiteen ber regjeringen om en gradvis opptrapping av varige stipendhjemler i tråd med budsjettsøknaden fra utvalget for statens kunstnerstipend, 350 nye hjemler.

Det er også positivt at arbeidsstipendets størrelse foreslås økt med 2,6 %. Økningen ligger imidlertid noe under lønnsveksten ellers i samfunnet, og det er på høy tid med en forskriftsendring som binder de statlige stipendene til en lønnsindeks. Vi viser derfor til Kunstnernetverkets merknad:

Forslag til merknad: Familie- og kulturkomiteen ber Kulturdepartementet endre Forskrift om statens stipend og garantiinntekter for kunstnere slik at stipendene som et minimum reguleres med en indeks lik rammen for lønnsoppgjøret i staten. Dette må formuleres i forskriften slik at Stortinget likevel står fritt til beslutte en høyere økning.

Kap. 320, post 74: Tilskudd til organisasjoner og kompetansesentre m.m.

Norsk Forfattersentrums arbeid er viktig for å sikre forfatteres økonomi. Norsk Forfattersentrum bidrar til litteraturformidling av høy kvalitet over hele landet til alle. Vi støtter derfor at Norsk Forfattersentrum får økt sin bevilgning i henhold til søknad.

Kap. 320, post 75: Tilskudd til Litteraturhus, kunstscener og kompanier m.m.

Stiftelsen Litteraturhuset er et nasjonalt litteraturhus, som legger til rette for en kunnskapsbasert offentlig samtale og viktig litteraturformidling over hele landet. Litteraturhuset i Oslo bør styrkes utover indeksøkning og i henhold til søknad.

Kap. 326: Språk- og språkpolitikk

Et av Norsk Oversetterforenings formål er å fremme forståelsen for den samfunnsmessige betydningen av språkkompetanse. Derfor synes vi det er oppløftende å finne en økning under budsjettposten Språk- og bibliotekformål. Vi anerkjenner naturligvis viktigheten av å hegne om våre nasjonale språk, og gleder oss over støtte til nynorsk, kvensk og norsk tegnspråk, men det forundrer oss at oversettelse fra andre språk ikke ser ut til å tillegges vekt, og derfor ikke nevnes noe sted i statsbudsjettet. Vi er ikke, og kommer heller ikke til å bli, selvforsynt med norskspråklig kulturelt innhold. Eksempelvis leser nordmenn ifølge NAViO (Norsk Audiovisuell Oversetterforening) i snitt oversatt tv-tekst tilsvarende 18 romaner hvert år, barn og unge enda mer. Norsk Oversetterforening mener derfor at fremmedspråkopplæring og oversettelse bør ha en selvfølgelig rolle i norsk språkpolitikk og i bevilgningene til denne politikken.

Kap. 326, post 80: Tilskudd til tiltak under Nasjonalbiblioteket

Foreningen !les sprer leselyst og arbeider for å sikre barn og unge tilgang til gode litteraturopplevelser og mulighet til å oppleve at lesing har verdi i seg selv. Bevilgningen til Foreningen !les bør styrkes over statsbudsjettet i henhold til deres søknad.

Kap. 337, post 70: Kompensasjon for kopiering til privat bruk

I revisjonen av åndsverkloven i 2005 ble det innført en kompensasjon for lovlig privat eksemplarframstilling av lydopptak og film («privatbrukskopiering»). Siden innføringen i 2005 har vederlaget hatt form av en årlig bevilgning over statsbudsjettet, uten å være knyttet til statistikk eller være gjenstand for forhandlinger, slik for eksempel bibliotekvederlaget er. Etter lovendringen i 2018 ble ordningen utvidet til også å omfatte rettighetshavere til selvstendige visuelle og litterære verk. Utvidelsen ble innført uten at bevilgningen til den individuelle ordningen økte. Norwacos brukerundersøkelser viser imidlertid en sterk økning av lovlig privat kopiering, selv om den har stagnert noe senere år. Kantors undersøkelse fra 2018 viste at det også foregår omfattende lovlig privat kopiering av tekst og bilde. Unntaket fra eneretten til opphavsrettslig beskyttelse betinger etter loven at rettighetshaverne får rimelig kompensasjon for lovlig kopiering, og vi finner det derfor urimelig at stadig flere rettighetshavere skal dele en bevilgning som knapt følger prisveksten.

Forslag til merknad: Familie- og kulturkomiteen foreslår at Kap. 337, post 70 økes med 10 millioner kroner for å kompensere rettighetshaverne for privatkopiering av åndsverk.

Norsk Oversetterforening

Hilde Lyng

Foreningsleder